

De tio största hälso- och säkerhetsriskerna i byggbranschen

Hälso- och säkerhetsriskerna inom byggbranschen är större än inom någon annan bransch. Att sätta säkerhetsarbetet högst på agendan och att i varje unikt fall identifiera riskerna är nyckeln till säkrare arbetsplatser och färre olyckor.

Även om antalet arbetsolycksfall i byggbranschen minskat kraftigt de senaste decennierna kan vi konstatera att många fortfarande skadas i sitt arbete och att branschen ligger mycket högt i både skade- och dödsfallstatistiken jämfört med annan industriverksamhet. Att riskerna är större i byggbranschen har flera orsaker, där några av de viktigaste är att man som byggnadsarbetare ofta arbetar med tung utrustning, man utför arbete på höjd och man använder utrustning och maskiner som lätt leder till olyckor om man de hanteras på fel sätt eller om man frångår säkerhetsföreskrifterna.

Lägg därtill det faktum att varje byggarbetsplats i någon mening är en nyetablerad fabrik där säkerhetsutrustning, ställningar, maskinpark, etc måste flyttas och monteras i takt med projektens framdrift så är det inte svårt att förstå att fast industri har betydligt enklare förutsättningar i sitt säkerhetsarbete.

I denna e-bok listar vi tio av de största hälso- och säkerhetsriskerna i byggbranschen och vill samtidigt slå ett slag för appen Next Field som ett utmärkt mobilt stöd i ditt arbetsmiljö- och säkerhetsarbete, till exempel vid skyddsronder.

#1. Höjder

Många byggnadsarbetare tillbringar en inte obetydlig del av sin arbetstid på hög höjd, vilket i samband med slarv och/eller stressade situationer riskerar att leda till mycket allvarliga olyckor. Fall från höjder är en av de främsta orsakerna till dödsfall på byggarbetsplatsen och orsakas vanligtvis av ett eller flera av följande problem:

Brister i användande av fallskydd - Alla arbeten som involverar höjder på över 2 meter kräver fallskydd i form av räcken/ställning eller personlig fallskyddsutrustning som till exempel selar och säkringslinor. Korrekt använd fallskyddsutrustning minskar riskerna för fallolyckor dramatiskt.

Osäkrad utrustning - Oavsett om det är en mindre aluminiumstege eller en hel fasadställning så gäller samma regel, den måste vara korrekt säkrad. Utrustning som glider eller lossnar är en vanlig bakgrund till allvarliga fallolyckor och beror alltför ofta på att man haft för bråttom vid montaget.

Bristfälliga säkerhetsföreskrifter – Checklistor, ställningsskyltar och annan säkerhetsdokumentation ska vara korrekt utformad och respekteras för dess syfte, dvs att skydda byggnadsarbetare från olyckor. Detta gäller i synnerhet när det gäller arbeten som involverar höjder där även mindre slarv kan innebära livsfara.

Avslutningsvis, och garanterat viktigast av allt, gäller det att få alla medarbetare att förstå de betydande risker det innebär att arbeta på höjder. Här finns inga genvägar, alla medarbetare måste få ordentlig utbildning när det gäller säkerhetsföreskrifter för arbete på höjder, vilket inkluderar säkerhetsrutiner till exempel i form av checklistor, men också hur både kollektiva fallskydd och personlig fallskyddsutrustning ska användas på ett korrekt sätt.

#2. Halk- och fallolyckor

Tyvärr är halk- och fallolyckor vanliga i byggbranschen vilket inte sällan leder till långvariga arbetsskador. Det finns flera skäl till att just byggbranschen är värre drabbad än annan industri men riskerna kan minimeras:

En byggarbetsplats är en temporär utomhusfabrik – En byggarbetsplats är per definition en farlig plats att vistas på. Att planera och strukturera logistik, transportvägar, lager och renhållning är därför en av platsledningens viktigast uppgifter för att skapa en säkrare arbetsplats. I syfte att öka säkerheten bör alla större byggarbetsplatser ha en APD-plan (arbetsplatsdispositionsplan).

Rent bygge – Att ha tydliga rutiner för att dagligen se till att arbetsplatsen hålls ren när det gäller till exempel tomma lastpallar och överblivet material är mycket viktigare än vad många tror när det gäller att minimera olyckor.

Rätt utrustning – Idag använder alla byggnadsarbetare hjälm, men det finns mer skyddsutrustning som hjälper till att minska olycksrisken, eller följderna av en olycka. Byggnadsarbetare bör till exempel ha lämpliga skyddsskor med stålhätta som erbjuder skydd för foten samtidigt som en kraftig sula minskar risken att halka.

Många olyckor kan förebyggas genom att platsledningen aktivt driver frågorna kring "Rent bygge", ser till att skyddsronder genomförs och följs upp kontinuerligt samt ser till att alla anställda bär sin skyddsutrustning.

#3. Kollapsande konstruktioner och skred/ras vid schaktarbeten

Något av det värsta som kan hända på en byggarbetsplats är att en konstruktion kollapsar. När det gäller mark- och schaktarbete gäller motsvarande skräckscenario att det inträffar större ras, skred eller bottenuppträckning. Även om förutsättningarna är olika för en kollapsande byggnadskonstruktion och ras/skred i ett schaktprojekt så är den gemensamma faktorn att det är stora massor som kommer i rörelse och att det ofta leder till mycket allvarliga olyckor.

Några av de vanligaste orsakerna till olika former av kolappser inkluderar:

a) Instabil byggnadskonstruktion

En byggnad kan vara felaktigt konstruerad från början, ha blivit försvagad av ålder eller hamnat inom en naturkatastrofzon där det förekommit till exempel ras/skred eller översvämning. Som entreprenör måste stor försiktighet iakttas vid arbete i och kring instabila byggnader.

b) Instabilt arbetsställe

Arbetsstället (tex plattform eller ställning) kan snabbt bli instabilt när extra vikt läggs på den. Detta gäller oavsett om det rör sig om en extra person på en plattform, eller att tungt material lossas på fel sätt på en plattform eller ställning.

Om arbetsstället inte tål tyngden kan det ske en kollaps som tar med sig både material och personal.

Kollapsande formställningar

Alla platsbyggda betongkonstruktioner kräver noggranna beräkningar och god planering för att säkerställa hållfasthet och stabilitet. Slarv med ställningsmontage eller förberedande markarbete kan leda till mycket allvarliga olyckor, inte sällan med dödlig utgång. Att följa uppställda rutiner och checklistor är oerhört viktigt.

Schaktarbeten

Om det finns en rasrisk ska stödkonstruktioner, till exempel spont, alltid användas, alternativt får schakten utföras med erforderlig släntlutning. Ska djupa schakter grävas eller om jordlagret är löst, bör en geotekniker bedöma rasrisken och vid behov ge förslag på åtgärder som kan förhindra ras. Särskild hänsyn bör tas vid snabba väderomslag med till exempel mycket regn eller stora temperaturväxlingar vilket kan innebära att man bör göra nya bedömningar.

Det bästa sättet att förhindra olika typer av kollapser är att regelbundet besiktiga det pågående arbetet före varje skift. Vid avvikelser bör platsledningen genomföra en grundligare utredning och eventuellt utföra åtgärder innan arbetet kan återupptas.

#4. Alltför höga ljud

Konstant exponering för buller medför stora risker att på sikt drabbas av olika former av hörselnedsättning. Många äldre före detta byggnadsarbetare är beroende av hörapparater på grund av att de förlorat stora delar av sin hörsel. Problemet har på senare år minskat betydligt då effektiva hörselkåpor idag används rutinmässigt på arbetsplatserna.

#5. Tunga lyft och monotona arbetsuppgifter

Historiskt har tunga och monotona arbetsuppgifter förstört otaliga byggnadsarbetares kroppar. Även om det är bättre idag är det fortfarande många byggnadsarbetare som går i pension med någon form av arbetsrelaterad krämpa. Och här är spektret är stort, allt från murare som burit tonvis tegel till målare och installatörer som jobbat i obekväma och/eller monotona arbetsställningar.

Nedan listas några saker som minskar skaderiskerna.

a) Hjälpustrustning

Använd all den moderna hjälpustrustning som finns idag, till exempel lyftanordningar. Det är viktigare att du långsiktigt undviker arbetsskador och sjukskrivning än att varje arbetsmoment optimeras när det gäller snabbhet. Blir du sjukskriven finns bara förlorare.

b) Rätt material levereras till rätt plats

Undvik allt onödigt manuellt bärande, i synnerhet vertikalt och i trånga utrymmen. Med god logistikplanering och rätt utrustning kan väldigt mycket material levereras nära arbetsstället

Med bäring på samma problematik bör man även fundera över materialval och dimensioner på material. 900mm-gips blir till exempel lite dyrare både avseende material och montage, men innebär en gipsskiva som är betydligt enklare att hantera än 1200-skivan. Montage av 900-skivan minskar därmed risken för arbetsskada.

c) Monotona arbetsuppgifter

Att till exempel måla innertak eller montera kablage innebär ofta monotont arbete med händerna ovanför huvudet vilket riskerar att leda till överbelastningsskador trots att vikterna som hanteras är små.

Använd rätt utrustning, rotera arbetsuppgifter och ta kontinuerliga pauser för få tillbaka syre och rörlighet i musklerna.

#6. Elektrisk chock

Under de senaste 10 åren har i snitt fyra personer per år omkommit på grund av elchocker. Det är hälften så många som decenniet innan, men det inträffar fortfarande alldeles för många allvarliga elolyckor.

Här om någonstans är det viktigt att man följer rutiner och checklistor och inte tänker: "Jag ska bara fixa...". När det gäller elolyckor finns det två grundregler som måste åtföljas slaviskt.

a) Behörighet

Följ elsäkerhetsverkets riktlinjer, du ska ha rätt kunskap och behörighet för aktuellt arbete.

b) Rutiner och checklista

Viktigare än någonsin: Slarva aldrig med rutinerna eller checklistan vid arbete med el.

#7. Luftburna dammpartiklar

Luftburna dammpartiklar är en annan fara som byggnadsarbetare möter på sin arbetsplats. Sågning, slipning och rivning ger upphov till stora mängder partiklar i luften vilket kan leda till problem med både ögon och andningsvägar. Kronisk exponering för damm kan bidra till astma och till och med, beroende på typ av damm man utsätts för, öka riskerna för lungcancer.

Skyddsutrustning – arbetare bör alltid bära lämplig skyddsutrustning, inklusive skyddsglasögon eller ansiktsskydd, för att begränsa exponeringen.

Rätt utrustning – Många moderna arbetsverktyg har idag dammsugare direkt integrerad i verktyget vilket dramatiskt minskar mängden damm. Använd rätt utrustning!

#8. Exponering för asbest

Idag är det helt förbjudet att använda asbest, men på grund av materialets värdefulla tekniska egenskaper har asbest historiskt använts frekvent vid till exempel brandskydd i stålkonstruktioner, ventilationsanläggningar, värmeisolering i rör och värmepannor och som armering i skivor, kanaler och golvplattor.

Det är mycket farligt att andas in asbestfibrer då fibrerna kan orsaka flera allvarliga lungsjukdomar som till exempel lungcancer. Eftersom asbest är förbjudet vid nybyggnation är det vid rivning, renovering eller om- och tillbyggnader man riskerar att stöta på asbest.

Vid dessa arbeten är det därför mycket viktigt att känna till om ett befintligt material innehåller asbest och en provtagning är oftast nödvändig för att få ett säkert svar. Om man är det minsta osäker ska man alltid ta ett asbestprov. Om materialet visar sig innehålla asbest och det finns risk för exponering för asbesthaltigt damm vid arbetet, krävs tillstånd från Arbetsmiljöverket, speciella skyddsåtgärder, skyddsutrustning och utbildning för att få hantera det asbesthaltiga materialet (Arbetsmiljöverket: AFS 2006:1).

#9. Förlorad kontroll över verktyg, maskin eller transportutrustning

Till skillnad från fast industri är byggarbetsplatsen en tillfällig fabrik där verktyg, maskiner och transportutrustning flyttas varefter bygget fortskrider. Detta medför att materiel och maskiner måste vara enkelt flyttbara och i sin förlängning innebär det dels många handhållna verktyg, dels att tunga maskiner/fordon kontinuerligt flyttas på arbetsplatsen.

Förlust av kontroll avseende handhållna verktyg, maskiner och transportmedel utgör tillsammans en mycket vanlig bakgrund till arbetsplatsolyckor och

motsvarar mellan 25 och 30 procent av antalet arbetsplatsolyckorna i Sverige. Skadorna varierar från finger- och handskador hela vägen upp till kläm- och krosskador med dödlig utgång.

Även om användande av rätt skyddsutrustning är ett självklart krav finns när det gäller den här typen av risker inte lika enkla svar som till exempel ”använd räcken eller sele vid arbete på höjd”. I stället handlar det om en kombination av utbildning, information, och rutiner, samt att ur ett säkerhetsperspektiv se till att prioritera rätt verktyg, maskiner och transportutrustning.

När det gäller hantering/planering av tyngre maskiner och transporter finns en koppling till en väl genomtänkt APD-plan. Se även under punkt #2 ovan - Halk- och fallolyckor.

#10. Vibrationsskador

Många handhållna maskiner överför vibrationer till användarens händer och armar. Frekvent vibrationsexponering kan leda till besvär i händer och armar på grund av kärl- och nervskador och kan ge symptom som till exempel ökad köldkänslighet, domningar, stickningar, muskulär svaghet och försämrad finmotorisk förmåga

Snickare, murare och anläggningsarbetare är de mest exponerade yrkesgrupperna där nästan 70% har varit exponerade för vibrerande, handhållna verktyg minst en fjärdedel av arbetstiden.

Även om vissa tyngre maskiner har utvecklats till självgående där arbetaren slipper vibrationerna finns det generellt få hjälpmedel som tar bort riskerna med vibrationer. Samma tips gällande information och utbildning samt att följa säkerhetsföreskrifter gäller men det finns också ett antal generella råd:

a) Hur man bör arbeta

Använd inte mer kraft än vad arbetet kräver, låt maskinen göra jobbet och försök alltid arbeta i naturliga kroppsställningar. Ta regelbundna pauser från arbetet och rotera om möjligt arbetsuppgifterna inom arbetslaget. Se till att hålla händer varma och torra, undvik om möjligt kalla maskiner.

b) Hantering av maskin

Följ de instruktioner som finns för maskinen, d v s läs manualen.

Byt ut slitna slipskivor, borrar, mejslar i tid för att minimera vibrationerna.

c) Regler och föreskrifter

Ta del av riskanalysen för det arbetsmomentet du utför. Följ regelverk och eventuella checklistor.

Arbetsmiljöverket har tagit fram en föreskrift om vibrationer (AFS 2005:15), men det är tyvärr svårt att ange en exakt gräns där en maskins vibrationer blir skadliga. Därför finns två dagliga exponeringsvärden, insatsvärde och gränsvärde, som kräver olika åtgärder om de överskrids. Här kan man ta hjälp av en "vibrationssticka" och räkna ut vilket insats- och gränsvärde som gäller för aktuell maskin.

Använd Next Field i ditt arbete att minimera hälso- och säkerhetsrisker.

Även om Next Field-appen inte kan ta bort hälso- och säkerhetsrisker i byggbranschen – så är det ett oslagbart hjälpmedel för att ute på plats göra skyddsronder effektivare samt att göra checklistor, manualer och säkerhetsdokumentation tillgängliga för alla. Next Field är ett kraftfullt verktyg för att både dokumentera och följa upp arbetsmiljöarbetet där just möjligheten att enkelt dela uppgifter och information med alla involverade är i en klass för sig.

Vill du veta mer om Next Field kontaktar du våra experter för att få en demo.

next-tech.com